

Huszár Lajos:

Passio et mors Domini nostri Jesu Christi, op. 33.

1968 nyarán, 19 éves koromban írtam azt a passió-kísérletet, amely a jelenlegi mű ősének, kiindulópontjának tekinthető.

Akkor találtam rá a szenvedéstörténet háromrészes formai beosztására:

I. Jézus virrasztás a Getsemáné-kertben, Júdás árulás, II. Jézus büntárgyalása Pilátusnál, III. a keresztút, Jézus halála és a fenyegető csodajelek.

A szöveg szabadon válogat a négy evangéliumból. Ennek a vegyes evangéliumi szövegnek az ötletét egy antikváriumban vásárolt könyvből merítettem:

A mi Urunk Jézus Krisztus élete, a négy evangélium szövegéből összeállította Szinek Sándor, Szent-István Társulat, 1925. Az evangéliumi szövegeket kiegészítettem néhány ótestamentumi zsoltárversszakokkal és középkori passió-versekkel. Az egész Passiót bekeretezi a nyitó- és zárókórus, a miséből kölcsönzött *Kyrie eleison* és *Agnus Dei*.

Az 1968-as ős-passióból származik a szólisták énekstílus is: a statikus basszus-orgonapontokkal kísért „neo-gregorián”. A szólóének-tételek egy része változatlanul vagy csekély javítással került át a fiatalkori kísérletből a végleges verzióba. A kórustételek többsége viszont új, 2003-2004-ben készült.

A passióban az énekhangokhoz orgona és ütőhangszerek társulnak. Az orgona a hangszeres kíséret összes funkcióját ellátja. Az ütők közül a lágyszólamúak az orgona és a kórus hangját színezik, a dobok pedig a kegyetlen tömeg indulatainak kifejezői.

A Passió tonális centrumának a D hang tekinthető: alaphangja ez a nyitó- és zárókórusnak, alaphangja Jézus több monológjának, de D-hangnemben követeli a tömeg is Jézus megfeszítését. Jézus monológjaiban a D- a tengelyrendszer logikája alapján – kiegészül a H és F alaphangokkal. Ehhez a tengelyhez tartozik még az Asz, amely moll-akkord alaphangjaként Júdás árulásának és a halálának a szimbóluma. Jézus bírója és ellenfele Pilátus, az ő énekszólámát egy másik tengelyfunkció /szubdomináns?/ hangjai, E és G támasztják alá. Az evangélista és Mária a harmadik tengelyfunkció /domináns?/ A, Fisz és Esz alaphangjai fölött énekelnek.

A műben felhasznált összhangzás típusok: 1. egyszólámúság, 2. kétszólámúság /basszus-kíséret fölötti „neo-gregorián”/, 3. hármashangzatok és egyéb diatónikus hangzások, 4. diszsonáns, kromatikus hangzások, közülük legfontosabb az un. alfa-inverz, amelyet a legdrámaibb, legfeszültebb indulatok ill. a halálközelség ábrázolására használok.

A Passió formai egységét több visszatérő motívum, szöveghez kapcsolódó zenei elem erősíti: 1. Jézus szomorúságának jelképe, a „Tristis est anima mea” motívum a Getsemáné-jelenet több száma /2, 4, 6, 8/ után a végkifejletkor visszatér /62,63,64/ - 2. a tömeg „Crucifige eum” kiáltása a Pilátus-jelenetben ötször hangzik fel /13,29, 31,36, 40/ - 3. a Júdás árulásával és Jézus végzetével kapcsolatos moll-akkordos /többnyire asz-moll/ motívum a Passió mindhárom részében felbukkan /8, 10 - 20, 24 – 53, 54, 60/.